

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הויו כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת משפטים

- ג -

ומעתה לדברי המקובלים הנ"ל, יש מקום לדון ולפלפל בנידו"ד, דכיון דבזמן שהותו של משה במרום, הוא הסיח דעתו בכל לילה ולילה, מללמוד מקרא בכל הלילה שלפניו, **כיון שאין לקרוא מקרא בלילה וכנ"ל**.

א"כ יש לדון האם כאשר משה עמד ללמוד אח"כ שוב מקרא ביום שלאחריו, הוא הי' צריך לחזור ולברך את ברה"ת, כיון שכלפי לימוד מקרא, הי' לו היסח הדעת גמור בכל הלילה שעבר, **כיון שבליילה יש עניין בדווקא שלא לקרוא אז מקרא וכנ"ל**.

ולכאוי הדבר דומה, למי שבירך בורא פרי העץ על ענבים ותפוחים, ובאמצע אכילתו הסיח דעתו להדיא מלאכול עוד תפוחים, אך הי' בדעתו להמשיך לאכול ענבים, - ואח"כ נמלך בדעתו ורוצה לאכול כעת עוד תפוחים, - שדינו לחזור ולברך שוב על התפוחים.

כיון שכלפי התפוחים הי' לו היסח הדעת גמור, ואע"פ שכלפי הענבים ברכתו הראשונה נמשכת, דמי"מ אין זה מועיל לו כלפי התפוחים שהסיח מהם דעתו להדיא, - [ע"י בספר 'סדר ברכות' (ח"ב סי' פב), שכתב להוכיח את דין זה בכמה הוכחות, עיי"ש].

ומעתה יתכן לומר, דבנידו"ד גבי הימים שהיה משה רבינו במרום, יש מקום לדון, דגם לדעת הסוברים שהניעור כל הלילה בעלמא, אי"צ לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, אך מי"מ יתכן שבנידו"ד גם הם יודו, דמשה חזר ובירך ברה"ת בכל יום ויום, משום שהי' לו בלילה היסח הדעת מלימוד מקרא וכנ"ל.

- ד -

אכן באמת יש לדחות את הנ"ל מתרי טעמי.

א. דהנה יעוי' במשי"כ בשער הציון (סי' רלח אות א) וז"ל, **'כתב בבאר היטב שאין לקרוא מקרא בלילה, ובפמ"ג משמע דיכול לקרוא מקרא, - ונראה דאפי' להמחמירין לית בזה איסורא, אלא שלכתחי' יתיר טוב ללמוד מקרא ביום, - ונובע דבר זה ממה דאיתא במדרש, שהי' הקב"ה לומד עם משה, מקרא ביום ומשנה בלילה'**, עכ"ל.

ומעתה לפי מה שנטה השעה"צ לומר, דלכו"ע אין איסור לקרוא מקרא בלילה (והנידון הוא רק לענין לכתחילה), אזי י"ל דכלפי דיני היסח הדעת, מה שקובע שיהי' היסח הדעת, הוא רק אם יש כעת איסור גמור, - אך דין שנאמר רק לגבי לכתחילה אינו גורם להיסח הדעת.

ולכן בנידו"ד, שמשה הרי לא הסיח דעתו לגמרי בלילה מלימוד המקרא, כיון שהי' בדעתו לשוב וללמוד עוד במקרא, ביום שעתידי לבוא אחר הלילה, - וגם לא הי' למשה איסור גמור ללמוד מקרא בלילה (אלא זה הי' רק דין לכתחילה), אזי בכה"ג י"ל, דאין בזה דין של היסח הדעת כלל.

ויבא משה בתוך הענן ויעל אל הקר ויהי משה בקר
אֲרָבָעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: (כד, יח).

הנה איתא במדרשים, שבמשך כל הימים שמשה רבינו הי' במרום, הוא לא ישן שם, ואפי' תנומה קלה הוא לא התנמנם (עי' בשמו"ר פרשה מז, ז), - ומעתה יש לדון ולפלפל טובא, כמה פעמים משה רבינו בירך את ברכות התורה, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה בפשטות נראה לומר, דהנידון הנ"ל תליא במחלוקת הפוסקים הידועה, גבי מי שהי' ניעור כל הלילה, - דיש דס"ל דבכה"ג שהי' ניעור כל הלילה, אינו צריך לחזור ולברך בבוקר שוב את ברכות התורה.

ויש דס"ל דגם הניעור כל הלילה צריך לחזור ולברך בבוקר שוב את ברה"ת, דלדעתם קבעו חכמים ברכה זו בכל יום, דומיא דשאר ברכות השחר (עי' במשני"ב סי' מז, כח).

ומעתה לדעת הנך דס"ל, שהניעור כל הלילה אינו חוזר ומברך ברה"ת בבוקר, אזי י"ל שמשה רבינו לא בירך את ברה"ת, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום, כיון שהוא לא ישן בימים האלו כלל.

אך לדעת הנך דס"ל, שגם הניעור כל הלילה, צריך לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, אזי י"ל דמשה רבינו בירך במרום בכל יום את ברה"ת, - משום דאע"פ דבמרום לילה כיום יאיר, אך מי"מ מבואר במדרשים, שגם במרום יש זמן שדינו כיום, ויש זמן שדינו כלילה (עי' בשמו"ר פרשה מז, ח, ובמדרש שוח"ט תהלים יט, ז, ועיי"ע בשו"ת ירב פעלים ח"ב סוד ישרים סי' ד).

- ב -

אמנם לכאוי יש מקום לפלפל בזה, ולומר דבנידו"ד גבי הימים שהיה משה רבינו במרום, יש מקום לדון, דכו"ע יודו דמשה חזר ובירך ברה"ת בכל יום ויום, וכדלהלן.

דהנה משמע בגמ' (ברכות ה.), שבזמן שמשה רבינו עלה למרום לקבל את הלוחות הראשונות, הוא קיבל מהקב"ה גם את התורה שבע"פ, - [ודלא כהמבואר במדרש (שמו"ר פרשה ז), עיי"ש].

והנה איתא במדרש שוחר טוב (שם) וז"ל, 'ומנין היה יודע משה רבינו, אימתי היה יום ואימתי לילה, שהוא מחשב ארבעים יום וארבעים לילה אצל הקב"ה, - אלא בשעה שהיה הקב"ה מלמדו מקרא, היה יודע שהוא יום, וכשהיה מלמדו משנה, היה יודע שהוא לילה' עיי"ש, (וכעיי"ז איתא ג"כ בתנחומא ובפרקי דר"א).

והמקובלים העלו מהמדרש הנ"ל, דאין לקרוא מקרא בלילה, - והובא ג"כ בבאר היטב (או"ח סי' רלח, ב) וז"ל, 'אין לקרוא מקרא בלילה', עיי"ש.

התורה, - (דהא הגר"א גופי"ל, שהניעור כל הלילה, אי"צ לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, וכנ"ל).

ואי נימא שהגר"א לא הי' מברך בכל יום ויום ברה"ת, אזי עולה שהגר"א לא הי' מתפלל על צאצאיו בכל יום ויום את התפילה שבברה"ת 'ונהי' אנהו וצאצאיו...'. - (ועי'ע להלן באות ט).

- ח -

ומעתה יעוי' במשי"כ בשרי'ע (אוי"ח סי' ד, טז) וז"ל, 'דוד הי' נזהר שלא ליטן שיתין נשמינ', כדי שלא יטעם טעם מיתה', (ועי'ע במשי"כ שם הרמ"א, ובמה שהשיגו עליו האחרונים, ואכמ"ל), - וכתב במשני"ב (שם סי' ק לו) שפ"מ בכל זה לידון, **שבעל נפש יחמיר על עצמו עכ"פ ביום, שלא ליטן שיתין נשמינ', עיי"ש**.

ומעתה י"ל, דכיון דאנו רואים דיש עניין גדול מאוד, שלא ליטן שיתין נשמינ', עד כדי כך שעניין זה הובא להלכה בשרי'ע, א"כ לכאו' י"ל בפשיטות, שאם אפי' בדורות האחרונים מצינו להגר"א ז"ל שנהג כל ימיו במנהג זה, אזי י"ל דודאי דמשה רבינו ג"כ נהג במנהג זה, ולא ישן מימיו שיתין נשמינ'.

ומעתה לפי"ז עד שאנו דנים כמה פעמים משה רבינו בירך ברה"ת, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום, יש לנו לדון כמה פעמים משה רבינו בירך ברה"ת בכל ימי חייו, - כיון שלהנ"ל יש מקום לומר, שמשה רבינו בירך רק פעם אחת בחייו את ברה"ת שמברכים לפני ת"ת, וכנ"ל.

- ט -

ואמנם למעשה נחלקו הפוסקים בזה, דיש דס"ל שמי שיטן בלילה אפי' פחות מחצי שעה, הרי זה נחשב כשינת קבע, לעניין שיש בזה הפסק לברה"ת, אך יש דס"ל, דגם בלילה אין שינה כזו נחשבת כשינת קבע, אלא רק כאשר ישן יותר מחצי שעה, - ועוד יש דס"ל, שמי שתמיד רגילותו היא ליטן פחות מחצי שעה, אזי השינת קבע שלו נמדדת לפי הרגילות שלו.

ואכמ"ל בהבאת כל הדעות בזה באריכות, - אך נפ"מ לדין בכל זה, דלדעת חלק מהפוסקים י"ל, דמשה רבינו ודוד המלך עי"ה והגר"א ז"ל כן היו צריכים לברך ברה"ת בכל יום ויום, גם אם הניעור כל הלילה אי"צ לברך בבוקר, וכנ"ל.

והנה באמת ידוע המעשה עם הגר"א (שהובא בהקדמת הגר"ח מוולאז'ין לספרא דצניעותא), **ששכח את החידושים שנתחדשו לו בשנתו עי"י אליהו הנביא, מחמת שהירה בדי"ת לפני ברה"ת** (ולדעתו אסור גם 'להרהר' בדי"ת לפני ברה"ת), - **ומשמע מזה שהגר"א כן הי' מברך ברה"ת בקומו משנתו**, - (ואמנם יתכן שהי' זה מחמת ההפסק של בית הכיסא, עי' במשני"ב (סי' מז, כד) ששלח לפני במשי"כ בביאור הגר"א, שצ"ע בטעמים שכתבו לבאר, מדוע בית הכיסא לא גורם להפסק כלפי ברה"ת, וא"כ יליע מה למעשה הייתה דעת הגר"א גבי מי שיוצא מבית הכיסא), - **וא"כ באמת י"ל, דהגר"א כן הי' מתפלל על צאצאיו בכל יום ויום בברה"ת 'ונהי' אנהו וצאצאיו...'**, - 'ודו"ק ונפלא.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה
ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות
בקו 'מים זכים': 02-633-5850
כמו כן בקו זה ניתן להאזין לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ולפי"ז י"ל דמשה לא הי' צריך לחזור ולברך ברה"ת בכל יום ויום, להנך דס"ל דהניעור כל הלילה אי"צ לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, וכנ"ל.

- ה -

ב. ועוד י"ל דאפי' אם הי' אסור גמור ללמוד מקרא בלילה, אך מ"מ זה לא הי' גורם שיצטרך לברך מחמת זה שוב בבוקר ברה"ת מדין היסח הדעת, וכדמוכח מהא דקיי"ל, דבתשעה באב אסור לקרות בתנ"ך, ולשנות במשנה ובמדרש ובגמ' בהלכות ובאגדות, משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב (שרי'ע או"ח סי' תקנד, א), ומ"מ מברכים ברה"ת על פסוקי יברכך וכו', משום שיותר לקרות כל סדר היום (עי' בשרי'ע שם, ד).

וכמדו' שלא שמענו מעולם, שבמוצאי ת"ב יצטרכו לברך שוב ברה"ת, מחמת שעד עתה הי' אסור ללמוד בדברי תורה המשמחים...

ומוכח שגם בכה"ג שיש אסור גמור ללמוד באיזה חלק מחלקי התורה, מ"מ אין זה גורם שיהי' חיסרון בחלות של ברכות התורה, כלפי אותו חלק מחלקי התורה שאסור ללמודו כעת, - [וכן מוכח נמי מב' הטעמים שהובאו במ"ב (סי' מז, כד) לבאר, מדוע בית הכיסא אינו הפסק לברה"ת עיי"ש, - ויש להעמיק ולדון, מה באמת הביאור בזה, אך כבר אכמ"ל].

וא"כ שוב י"ל, דגם אילו הי' אסור גמור ללמוד מקרא בלילה, אך מ"מ זה לא הי' גורם, שמשה יצטרך לחזור ולברך מחמת זה את ברה"ת בכל יום ויום, וכנ"ל.

- ו -

ואמנם עד שאנו דנים כמה פעמים משה רבינו בירך ברה"ת, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום, יש לנו לדון כמה פעמים משה רבינו בירך ברה"ת בכל ימי חייו, - כיון שיש מקום לומר, שמשה רבינו בירך רק פעם אחת בחייו, את ברה"ת שמברכים לפני ת"ת, וכדלהלן.

דהנה במוסף שבת קודש (של יתד נאמן, פרשת תזריע מצורע תשע"ג, - הרב א. חפץ) **הובא מעשה שהי' עם הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א, שכאשר הוא הי' בחור צעיר, הוא נכנס פעם למרן הרב מבריסק זצ"ל, והציג את עצמו: 'אני נין ונכד לאדוננו הגר"א', - אז הפטיר הרב מבריסק לעומתו, 'איזו וואס?! - נו אז מה? ...'**

והשיב לו רבי משה שטרנבוך שליט"א, 'אז זכית שהגר"א התפלל עלי כל יום בברכות התורה, ונהי' אנהו וצאצאיו...', - **ומרן הרב מבריסק שתק, - עד כאן מהמוסף שבי"ק הנ"ל.**

- ז -

ויש לשאול על מעשה זה שאלה נפלאה, וכדלהלן. [ובזמנו שלחנו את השאלה הזו למערכת מוסף שבי"ק, והיא התפרסמה אח"כ בהרחבה, במוסף שבי"ק פרשת בעלזות תשע"ג].

דהנה יעוי' בהקדמה לביאור הגר"א על השרי'ע, שכתבו עליו שם בניו בזה"ל, '... שקיים וקיבל על עצמו כל ימיו, שלא ליטן יותר מב' שעות במענת לעת, ומימיו לא ישן יותר מחצי שעה רצופה, ובאותה החצי שעה היו שפתותיו מרחשין הלכות ואגדות'.

'כללות החצי שעה התגבר כארי ויטול ידיו, והתחיל ללמוד בקול רם, ויישן עוד הפעם חצי שעה, וככה הייתה שיעור שינתו, ג' מחצית השעה בלילה, ומחצית השעה ביום...', עכ"ל.

והנה יעוי' בשער הציון (סי' מז אות כד), שציינ' שדעת הגר"א היא, שהניעור כל הלילה אי"צ לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, עיי"ש.

ומעתה כיון שהגר"א לא הי' ישן שינת קבע כל ימיו, דהוא הי' מקפיד שלא ליטן יותר מחצי שעה וכנ"ל (ועי'ע בבה"ל סי' ד, טז, בדי"ה דוד, ואכמ"ל), אי"כ יש לדון, האם הגר"א הי' מברך בכל יום ויום ברה"ת.

אוי"ד דכיון דלא הי' אצלו בכל ימיו הפסק של שינת קבע, לכן הוא לא הי' צריך לחזור ולברך שוב בכל ימיו את ברכות

ניתן לתרום להוצאת הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלסי' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלוש לחשבנת המציאות: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)